

PREGOVOR

Govoreći o publikacijama *Izvješća hrvatskih muzeja* i *Izvješća zagrebačkih muzeja*, uvijek ističemo ulogu i ciljeve tih publikacija: upoznavanje javnosti s radom hrvatskih muzeja u prethodnoj godini, u smislu obavljanja muzejske djelatnosti kao javne djelatnosti te poticanja profesionalizacije rada u muzejima i međusobne suradnje. Stoga nam je iznimno drago što u *Izvješćima hrvatskih muzeja* za 2000. godinu možemo predstaviti rad 72 muzeja iz svih hrvatskih regija, što zajedno s izvješćima zagrebačkih muzeja, koja izlaze kao zasebna publikacija, čini ukupno 103 objavljena muzejska izvješća. Javilo nam se još desetak muzeja koji, nažalost, nisu mogli poslati izvješća o svome radu jer u prethodnoj godini nisu imali nikakvih djelatnosti, osim održavanja zbirke zbrinutom i u određenom razdoblju eventualno otvorenom za javnost. Nadamo se da će se sljedeće godine našem pozivu odazvati i oni muzeji čija izvješća ove godine nismo dobili (spomenut ću samo veće muzeje: Narodni muzej iz Zadra, Etnografski muzej Istre, Muzej grada Kaštela, Županijski muzej Šibenik, Gradski muzej Ilok, Galerija umjetnina grada Slavenskog Broda), čime bi ove dvije publikacije uistinu značile pregled rada svih muzeja u Hrvatskoj koji imaju redovitu djelatnost.

Osobito skrećemo pozornost na strukturu izvješća, tj. na 16 odrednica i 63 pododrednice koje omogućuju sustavnost i preglednost podataka, što je posebice važno za elektroničko izdanje. Svjesni smo da se sva raznolikost rada u muzeju ne može svesti na određen broj odrednica, ma koliko ih bilo. No valja imati na umu da izvješća muzeja u MDC-u postaju dijelom određenoga informacijskog sustava čiji je krajnji cilj omogućivanje što bržega i uspješnijeg pretraživanja i pronalaženja podataka te diseminacija tih podataka i davanje informacijskih usluga. Stoga sve muzeje još jedanput pozivamo da se pridržavaju zadane strukture. Naime, kada urednik uklapa nestrukturirana izvješća u zadanu strukturu, moguće su pogreške, a sve to i znatno usporava izlazak publikacije.

Muzeji zastupljeni u *Izvješćima* pripadaju svim regijama i županijama, različiti su i po veličini i po vrsti (njihov se raspon kreće od muzejskih zbirki, brojnih gradskih i zavičajnih muzeja do specijaliziranih muzeja). Prema kadrovskoj strukturi, slika hrvatskih muzeja također je raznolika — od onih koji se bave intenzivnim znanstvenim i stručnim radom prizna-

tim i u međunarodnim razmjerima (npr. Arheološki muzej u Splitu) do muzeja koji nemaju ni dovoljan broj odgovarajućih stručnjaka za sve vrste zbirki i građe kojima raspoložu.

Obilježje financiranja hrvatskih muzeja (osim republičkih) jest da materijalne troškove djelovanja muzeja i dio programskih aktivnosti financira lokalna samouprava, a Republika preuzima financiranje dijela posebnih programa, arheoloških iskopavanja ili veće investicijske pothvate (obnovu, stalni postav). Većina sredstava troši se na materijalne troškove, a samo manji dio na programsku djelatnost. Brojni muzeji ističu probleme financiranja od lokalne samouprave, koja često muzej smatra samo financijskim opterećenjem, a ne i resursom koji zajedničkom inicijativom muzeja, lokalne uprave i zajednice može postati važnom i atraktivnom ponudom koja će biti i financijski isplativa. Zasadu broj posjetitelja ne govori u prilog tome. Prikupljeni podaci pokazuju da je ukupan broj posjetitelja u 72 hrvatska muzeja (bez zagrebačkih) oko 500. 000, što u najboljem slučaju znači 20 posjetitelja po muzeju na dan. Takva posjećenost pokazuje da muzeji nisu dovoljno prisutni u svojoj lokalnoj zajednici niti su dovoljno zastupljeni u turističkoj ponudi. Začuduje podatak da neki muzeji u velikim i turističkim gradovima (Dubrovniku, Splitu) imaju manji broj posjetitelja od brojnih muzeja u manjim mjestima kontinentalne Hrvatske.

Možda su više od samog broja posjetitelja koji je, mogli bismo reći, očekivan, iako ne i onoliki kakvim bismo mogli biti zadovoljni, zanimljiviji podaci o tome koje su institucije najposjećenije. Među najposjećenijima nisu sami muzeji, tj. njihovi postavi i povremene izložbe, nego arheološki lokaliteti (Salona), spomenici kulture u sastavu muzeja ili objekti u kojima su muzeji smješteni (Dvor Trakošćan, Crkva sv. Donata, Tvrđava Nehaj) te muzeji na otvorenome (Muzej »Staro selo« u Kumrovcu i Muzej krapinskog pračovjeka u Krapini). Od muzeja su najposjećeniji Gradski muzej Varaždin, i to zahvaljujući promidžbi i brojnim organiziranim skupnim posjetima, Povijesni muzej Istre, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja. Gradski muzej Karlovac pokrenuo je akciju Postanimo prijatelji muzeja u koju je već uključeno 1200 osoba, koje tako postaju trajnije vezanima za muzej.

U određenom broju muzeja posljednjih je godina došlo do smjene naraštaja i na ravnateljskim i na kustoskim poslovima, što je unijelo više zamaha i entuzijazma (Našice, Senj).

Obvezna revizija građe pokazala se važnom ne samo za utvrđivanje točnog broja predmeta nego i za druge stručne djelatnosti. Temeljito provedena revizija prilika je za upotpunjavanje dokumentacije o građi, provođenje zaštite, (re)organiziranje zbirki i čuvaonica (Muzej grada Koprivnice obavio je cjelovitu reviziju prvi put od svojega osnutka!).

Stalni postav važan je segment muzeja, koji često i identificiramo upravo s njegovim stalnim postavom. Dvadesetak muzeja zastupljenih u izvješćima nema nikakva stalnog postava. Najveći razlog tome je nedostatak odgovarajućeg prostora (Moderna galerija Rijeka — Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Muzej Đakovštine, neki muzeji u sastavu Dubrovačkih muzeja i dr.). Određen broj ustanova koncipiran je u obliku galerija za povremene izložbe, a neki muzeji nakon obnove i rekonstrukcije zgrade rade na pripremi stalnog postava. U Splitu su nastojanja na tome bila iznimno intenzivna: krajem godine otvoren je novi stalni postav Arheološkog muzeja u Splitu, jednoga od najstarijih muzeja u Hrvatskoj, a u pripremi su bili novi postav Etnografskog muzeja u Splitu i Umjetničke galerije. To su važni događaji za taj grad, koji time znatno obogaćuje svoju kulturnu ponudu. Stalni postavi većinom su shvaćeni kao prezentacija građe iz muzejskog fundusa, a u zavičajnim i gradskim muzejima najčešće se predočuje povijest grada ili regije. Postavi se dopunjuju novonabavljenim predmetima, ažuriraju se legende, a izložci se nerijetko i sklanjaju da bi ustupili mjesto povremenim izložbama. Malo je povremenih izložbi građe iz muzejskih fundusa ili studijskih izložbi građe iz čuvaonica. Primjerice, Muzej grada Trogira ističe probleme urušavanja zgrade, a Muzej Slavonije i manjak prostora te mogućnost iseljenja. Neki muzeji (Zavičajni muzej Biograd na Moru, Gradski muzej Senj, Muzej Stjepana Grubera u Županji) u stalnom postavu izlažu građu samo nekih zbirki. Jedan od razloga tome je što mnogi muzeji nemaju stručnjake za sve vrste zbirki kojima raspolažu. Taj bi se problem mogao riješiti svestranijom suradnjom među muzejima, čemu želimo pridonijeti i ovom publikacijom. Suradnja među muzejima danas se pretežito održava na području razmjene izložbi i posudbi građe za izložbe.

Tradicionalno najveći broj povremenih izložbi čine umjetničke izložbe, što zorno pokazuje i izdavačka

djelatnost muzeja, u kojoj su najbrojniji katalogi upravo tih izložbi.

U izložbenoj djelatnosti osobito valja istaknuti izložbu *Hrvati i Karolinzi* u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu kao dio velikoga međunarodnog projekta koji je osvijetlio važan segment hrvatske kulture u europskom kontekstu, uz sudjelovanje domaćih i stranih stručnjaka te s gradom iz više hrvatskih muzeja. Izložba *Vučedolski Orion — najstariji europski kalendar*, koja je svoj izložbeni put započela u Vukovaru, na stručan i posjetiteljima vrlo zanimljiv i razumljiv način, predstavila je iznimne rezultate znanstvenih istraživanja.

Gradski muzej Vukovar primjer je uspješnog okupljanja lokalne zajednice uz muzej. Naime, Muzej je središte, a često i inicijator različitih zbivanja u gradu. Bilo bi dobro da se ta povezanost građana s muzejem održi i kada muzej ponovno preuzme svoju osnovnu zadaću.

Muzej grada Rijeke primjer je muzeja koji nedostanke shvaća kao poticaj za nove projekte. Taj je muzej tek nedavno od Muzeja narodne revolucije postao gradskim muzejem i tek se radi na stvaranju fundusa koji će pričati priču o gradu. Međutim, projekti poput *Riječke luke*, kojim se interdisciplinarno obrađuje važan segment gradskog života i prostora, uz prateće publikacije i događanja, sjajan su primjer kako treba djelovati gradski muzej.

Glede nabave predmeta, prilike u cijeloj Hrvatskoj već su godinama slične. Otkupom se nabavlja najmanje građe, tako da primjer Povijesnog muzeja Istre koji je otkupio više od 2000 predmeta (unatoč njihovoj prirodi i veličini) uistinu veseli. Da građani muzeje doživljavaju važnim dijelom svoje sredine, pokazuju brojne donacije građana kojima se, uz nalaze s terenskih istraživanja (arheoloških, etnografskih, a rjeđe, i povijesnih), najviše popunjavaju muzejski fundusi.

U mnogim muzejima u manjim sredinama od kustosa se očekuje da osim stručnjaka u svojoj matičnoj disciplini i muzealca, bude i osoba koja će raditi na održavanju muzeja, pripremati publikacije, baviti se financijama, marketingom i brojnim drugim aktivnostima za koje većina muzeja izvan velikih gradskih središta nema logistiku.

Kako su *Izvješća* ujedno i izvješća svakog pojedinca — svakoga muzejskog djelatnika, ovo je prilika da sav taj rad i napor, a često i entuzijazam, bude objelodanjen i valoriziran.

Markita Franulić